

การจัดทำแนวกันไฟ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สูก จังหวัดพะเยา

ตำบลแม่สูกอยู่ในเขตต้นลำน้ำแม่อิงประกอบด้วยลำห้วย 2 สายหลัก คือ ลำห้วยแม่สูก และลำห้วยแม่จั่ว พื้นที่บางส่วนของตำบลแม่สูกเป็นพื้นที่ป่าอุทยานดอยหลวง ที่เป็นป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เดิมชื่อป่าห้วยก้อ ห้วยเกียง รวม 1,000 ไร่ ซึ่งชาวบ้านได้อาศัยเป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์จากป่าในด้านอื่นๆ มากมาย และชาวบ้านได้ทำการดูแลป่าตามวิถีชาวบ้าน โดยจัด คณะกรรมการป่าชุมชน และองค์กรชาวบ้านเป็นผู้ดูแลจัดการ

คณะกรรมการป่าชุมชนตำบลแม่สูกเกิดขึ้นในปี 2535 หลังจากเกิดภัยแล้งอย่างหนัก ทำให้เกิดผลกระทบกับประชาชนในตำบลแม่สูก จึงได้จัดเวทีประชุมเพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาปรากฏว่าเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าของประชาชนในตำบล จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนตำบลแม่สูก พร้อมกับทำแนวเขตและระเบียบของป่าชุมชนขึ้น และต่อมาคณะกรรมการป่าชุมชนไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สูก จึงได้เข้ามามีบทบาทในการดูแลป่าชุมชน และได้จัดกิจกรรมเพื่อดูแลรักษาป่ามาจนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: แม่ใจ

จังหวัด: พะเยา

ประชากร: 5,738 คน

พื้นที่: 24.94 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

อบต.แม่สูก จึงได้จัดทำ โครงการ “แนวกันไฟ” ขึ้น ในปี 2543 เพื่อสร้างแนวกันไฟขึ้นให้ประชาชนรับรู้ว่าเป็นเขตที่สิ้นสุดที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้ และเพื่อรักษาสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์ให้เป็นป่าต้นน้ำลำธารของประชาชนตำบลแม่สูก และสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลป่าของประชาชนในตำบล ซึ่งโครงการนี้ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจากในสมัยที่เป็นสภาตำบลแม่สูก

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดทำแนวกันไฟ เป็นระยะทางยาว 8 กิโลเมตร ซึ่งชาวบ้านในตำบลได้ช่วยกันจัดทำ ด้วยการไถขอบและเสียมขุดเป็นแนวดินให้เห็นชัดเจน นอกจากนั้น ยังได้จัดกิจกรรมออกเดินสำรวจป่า ปีละ 1 ครั้ง เพื่อสำรวจว่าแนวกันไฟ ทำการซ่อมแซมแนวกันไฟที่ชำรุด ทำการฟันฟูป่า ซึ่งในการออกเดินป่านั้นจะประกอบไปด้วย สมาชิกสภา อบต. นายก อบต. ปลัด อบต. คณะกรรมการป่าชุมชน อาสาสมัครรักษาดินแดนของอำเภอแม่ใจ ชาวบ้านในตำบล และเจ้าหน้าที่ป่าไม้
2. ดูแลรักษาสภาพป่าชุมชน โดยอาศัยกลไกต่างๆ ดังนี้
 - 2.1 คณะกรรมการป่าชุมชน จำนวน 20 คน โดยคัดเลือกมาจากประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ หมู่บ้านละ 2 คน ทำการกำหนดแนวเขตป่าแต่ละประเภทร่วมกัน
 - 2.2 อาศัยระเบียบป่าชุมชนตำบลแม่สูก ที่ได้จัดทำขึ้นในปี 2536 โดยคณะกรรมการหมู่บ้านและสภาตำบลร่วมกันวางระเบียบในการจัดการป่า ดังรายละเอียดดังนี้

การใช้ประโยชน์

- 1) ห้ามตัดต้นไม้เพื่อเอาไขมดแดง แต่ให้ตัดกิ่งได้
- 2) บุคคลใดที่ตั้งครอกครัวใหม่ซึ่งเป็นคนในตำบลแม่สูก และต้องไม่ย้ายไปอยู่ในตำบลอื่น อนุญาตให้ตัดไม้มาทำเสาบ้านได้อย่างเดียว และต้องไปขอ

อนุญาตจากผู้ใหญ่บ้านของผู้ที่จะตั้งบ้านใหม่ สำหรับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาตั้งบ้านใหม่ในตำบลแม่สูก ถ้าต้องการใช้ไม้ก็ให้ขอกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อจะได้พิจารณาอนุมัติโดยพิจารณาาร่วมกันกับคณะกรรมการป่าชุมชน

- 3) การตัดฟันหุงต้ม อนุญาตให้ตัดตามหัวไร่ปลายนา ห้ามตัดไม้สดทั้งไว้
- 4) การหาหน่อไม้อนุญาตให้เฉพาะคนในตำบลแม่สูกเท่านั้น
- 5) ห้ามตัดไม้สำหรับทำค้างถั่ว
- 6) ห้ามบุกรุกเขตป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกิน
- 7) ห้ามตัดไม้ที่แปรรูปได้
- 8) ห้ามบุคคลภายนอกตำบลมาเอาฟันในเขตป่าชุมชน

การฟันฟ

- 1) ผู้ใดที่ขออนุญาตตัดไม้ในเขตป่าชุมชน เมื่อตัดต้นไม้ 1 ต้น จะต้องปลูกเพิ่ม 3 ต้น โดยจะปลูกที่ไหนก็ได้ และให้มาเอากล้าไม้ที่สภาตำบล (ก่อนมี อบต.)
- 2) ทางสภาตำบลจะจัดให้มีการปลูกป่าในเขตชุมชนที่ถูกทำลาย

โทษ

- 1) ผู้ใดตัดไม้เพื่อเอาไขมดแดง ถ้ามีผู้พบเห็นแล้วแจ้งกรรมการจับได้ต้องมีโทษปรับ 500 บาท ผู้ที่แจ้งจะได้ค่าปรับครึ่งหนึ่งของเงินค่าปรับ
- 2) ผู้ที่ขออนุญาตตั้งครัวเรือนใหม่ห้ามขายบ้านที่สร้างแล้ว ถ้าขายทางสภาตำบลจะยึดไม้คืน
- 3) การตัดฟัน ผู้ใดตัดไม้สดปรับล่ำละ 500 บาท ในกรณีที่ไม่ใหญ่จนสามารถแปรรูปได้ สภาจะส่งให้เจ้าหน้าที่ ผู้แจ้งจะได้ครึ่งหนึ่งของค่าปรับ
- 4) ผู้ใดตัดไม้ไร่ จับได้ปรับล่ำละ 1 บาท ผู้แจ้งจะได้รับครึ่งหนึ่งของค่าปรับและจะยึดไม้เป็นของส่วนรวม
- 5) บุคคลภายนอกมาลักลอบตัดไม้ฟันและหน่อไม้ในเขตชุมชน หากจับได้จะยึดไม้เป็นของส่วนรวม
- 6) ถ้าเผาป่า จับได้มีโทษปรับ 3,000-5,000 บาท ผู้พบเห็นได้ครึ่งหนึ่งของค่าปรับ
- 7) ผู้ใดบุกรุกถางป่าเข้าไปในเขตป่าชุมชน ทางสภาตำบลจะเรียกค่าเสียหายตามค่าของต้นไม้ที่ตัดไป โดยใช้การพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 3 และ 4

หมายเหตุ ทรัพย์สินที่เป็นของกลางและค่าปรับให้อยู่ในการดูแลของสภาตำบลและกรรมการป่าชุมชน เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินการกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของตำบลต่อไป

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. งบประมาณของ อบต.แม่สูก ในปี 2546 จำนวน 64,638 บาท เพื่อเป็นค่าตอบแทนในการออกทำแนวกันไฟ
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. จอบ 2. เสียม
บุคลากร	1. อาสาสมัคร ทำหน้าที่ออกเดินสำรวจแนวป่า ตูรธรรพยาการบุกรุก และซ่อมแซมแนวกันไฟที่ชำรุด จำนวนประมาณ 40 คน/ปี ทำงาน 1 วัน ได้ค่าตอบแทนคนละ 133 บาท/วัน 2. เจ้าหน้าที่ อบต. คณะกรรมการป่าชุมชน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ทำหน้าที่ออกเดินสำรวจแนวป่า ตูรธรรพยาการบุกรุก และซ่อมแซมแนวกันไฟที่ชำรุด จำนวนประมาณ 10-15 คน ทำงาน 1 วัน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ในช่วงปี 2543	- คณะผู้บริหาร อบต. ได้มีแนวคิดที่จะเข้าไปดูแลป่า โดยการจัดทำแนวกันไฟขึ้น เนื่องจากมองเห็นสภาพปัญหาที่ยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน และคณะกรรมการป่าชุมชนไม่มีกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง - คณะผู้บริหารได้ประชุมปรึกษาร่วมกันกับ สมาชิกสภา อบต. ปลัด อบต. ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการป่าชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นและวางแนวทางในการดำเนินงาน และมติที่ประชุมเห็นชอบให้จัดทำแนวกันไฟขึ้นในตำบล เพื่อแสดงอาณาเขตที่ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้วาลิ้นสุดที่ได้	คณะผู้บริหาร อบต./ ปลัด อบต./ คณะกรรมการป่าชุมชน
2543	- คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และสมาชิกสภา อบต. ทำการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมจัดทำแนวกันไฟ	คณะกรรมการป่าชุมชน/ ผู้นำท้องถิ่น/ สมาชิกสภา อบต.
2543 (เป็นต้นมา)	- ดำเนินการออกสำรวจพื้นที่ป่า กำหนดอาณาเขตที่เหมาะสมที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้ และร่วมกันขุดแนวดินเพื่อแสดงอาณาเขต เป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร โดยมีอาสาสมัครในแต่ละหมู่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชน สมาชิกสภา อบต. นายก อบต. ปลัด อบต. อาสาสมัครรักษาดินแดนอำเภอแม่ใจ และเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอแม่ใจ เป็นเวลา 1 วัน ซึ่งได้ทำการสำรวจปีละ 1 ครั้ง	อบต./ คณะกรรมการป่าชุมชน/ ผู้นำท้องถิ่น/ อาสาสมัคร/ อาสาสมัครรักษา ดินแดนอำเภอแม่ใจ/ เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอแม่ใจ

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

สำนักงานป่าไม้อำเภอแม่ใจ	เข้ามามีส่วนร่วมในการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ออกเดินสำรวจป่า และเมื่อพบว่ามีกรบุกรุก ทำลายป่า ให้ลงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และทำการติดตามจับกุมต่อไป
คณะกรรมการป่าชุมชนตำบลแม่สูก	ทำหน้าที่ในการดูแลรักษาระเบียบ และกฎกติกาที่ใช้ในการรักษาป่าร่วมกัน

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. คณะกรรมการป่าชุมชนตำบลแม่สูกที่เกิดขึ้นในปี 2535 หลังจากเกิดภัยแล้งอย่างหนัก โดยการแต่งตั้งจากตัวแทนของหมู่บ้านต่างๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำระเบียบข้อบังคับป่าชุมชนตำบลแม่สูกในการดูแลป่า พร้อมกับทำแนวเขตที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้ อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป คณะกรรมการป่าชุมชนไม่มีการดำเนินการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้แนวเขตที่ทำมาแต่เดิมคลาดเคลื่อนไป เช่น ชาวบ้านที่มีสวนหรือไร่นาที่มีแนวเขตติดกับป่าได้ทำการถางที่บุกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่า เป็นต้น

หลังการดำเนินการ

1. การจัดทำแนวกันไฟขึ้นในตำบลระยะทาง 8 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่รอบป่า ทำให้มีแนวอาณาเขตที่ชัดเจนแสดงให้ประชาชนทราบว่าพื้นที่ป่าในส่วนใดที่ใช้ประโยชน์ได้ และพื้นที่ส่วนใดห้ามละเมิด ซึ่งส่งผลให้การบุกรุกพื้นที่ป่าลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก
2. การออกเดินสำรวจแนวกันไฟเป็นประจำทุกปี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในชุมชน และเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงระบบความคิดของชาวบ้านที่มีมาอย่างยาวนานว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นของฟรี ทุกคนมีสิทธิในการใช้ แต่ในระยะหลังที่มีการควบคุมการใช้ประโยชน์มากขึ้น ชาวบ้านเริ่มมีมุมมองในการใช้ทรัพยากรแบบพึงพาอาศัยและดูแลทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น และมีการตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากป่าซึ่งกันและกัน

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
การเปลี่ยนแปลงของประชากร คือ คนรุ่นใหม่หรือเยาวชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับป่าไม้ เนื่องจากมีการดำเนินชีวิตแบบสังคมสมัยใหม่ ไม่ได้ทำการเกษตรดั้งเดิมเช่นพ่อแม่	ได้พยายามรณรงค์อย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญกับป่ามากขึ้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การรณรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง การสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ในการดูป่าและการใช้ประโยชน์จากป่า และการตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนและความพยายามของ อบต.แม่สุก ในการสนับสนุนให้เกิดการสำรวจแนวกันไฟ และสำรวจสภาพป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี ส่งผลให้การดูแลรักษาป่าชุมชนในตำบลแม่สุกประสบความสำเร็จ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายสมยศ น้อมแนบ
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก
ที่อยู่ : หมู่ 10 ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 56130
โทรศัพท์ : (054) 499-468

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิธีใหม่ : พ.ศ. 2543

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 56130
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายจ่าย	24.94 ตารางกิโลเมตร 2,419,835.91 บาท (ปีงบประมาณ 2543)
งบประมาณรายได้	3,582,249.70 บาท (ปีงบประมาณ 2543)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	7 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 4 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	5,738 คน
จำนวนครัวเรือน	1,642 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	3 คน
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลแม่สุกมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบและที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 13,398 ไร่ ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและดินมีกรวดทราย เป็นพื้นที่ชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ทำนา ทำสวนผลไม้ และเก็บของป่า รองลงมา ได้แก่ รับจ้างและรับราชการ ตำบลแม่สุกมีศักยภาพในการทำการเกษตรเนื่องจากมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและมีแหล่งน้ำ ที่สำคัญได้แก่ อ่างเก็บน้ำจำนวน 2 แห่ง และน้ำตก 1 แห่ง ประกอบกับมีป่าไม้ที่มีสภาพสมบูรณ์ มีทิวทัศน์สวยงาม เหมาะแก่การที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป